

БЕКІТЕМІН:
ДпКББД ШҚ ҒӘ «Дарын»
орталығы директорының м.а.
 Ж. Садыкова
«» **2025 жыл**

Оқушылар арасындағы республикалық пікірсайыс турнирінің облыстық кезеңін өткізу ережелері

1. Жалпы ережелер

1.1. Оқушылар арасындағы республикалық пікірсайыс турнирінің облыстық кезеңін (бұдан әрі – Турнир) өткізу ережелері оның мақсатын, міндеттерін, оны өткізу және қаржыландыру тәртібін анықтайды.

1.2. Ережеде қолданылатын ұғымдар:

- 1) бэллот – ойын қорытындылары жазылған төреші парағы;
- 2) кейс – шешімді талап ететін нақты фактілерге негізделген проблемалық жағдайдың сипаттамасы;
- 3) клэш – салыстырудағы екі ойдың қақтығысы;
- 4) POI – қарсылас команда спикерінің сұрағы, түсініктемесі, пікірі, түсіндіру туралы өтініші;
- 5) ребатл – қарсыластың сөздерін теріске шығару, қарсы дәлелдер мен деректер келтіру;
- 6) резолюция – дебаттағы пікірталас мәселелерінің негізгі тақырыптары;
- 7) тайм-кипер – бұл спикерлердің сөз сөйлеу уақытын белгілей отырып, ойын ережесінің сақталуын қадағалайтын адам;
- 8) tabbysat – барлық ірі халықаралық жарыстарда, оның ішінде әлем және Еуропа чемпионаттарында қолданылатын жеребе тарту құралы, көп функционалдылығы мен қолданушылар үшін ыңғайлы болуы арқылы аналогтарынан асып түседі;
- 9) фидбэк – дебат раунды бойынша төреші шешімінің логикасын спикерлерге түсіндіру;
- 10) флоушит – ойын барысында төреші толтыратын спикердің ақпараты туралы парақ.

1.3. Турнирдің мақсаты: білім алушылардың бойында азаматтық ұстанымды, өзінің және қоғам алдында өз іс-әрекеттері үшін жауапкершілікті қалыптастыру, елде байқалатын өзекті жағдайларды талдау және жариялы талқылау арқылы шығармашылық және сыни ойлау қабілетін дамыту.

1.4. Турнирдің міндеттері:

- 1) жалпы мәдени ой-өрісін кеңейту, білім беру ұйымдары білім алушыларының арасында академиялық білім деңгейін көтеру, шешендік сөйлеу өнері дағдыларын және сендіру әдістерін қалыптастыру, зияткерлік, шығармашылық қабілеттерін, зерттеу, ұйымдастыру дағдыларын, коммуникативтік біліктерін дамыту;

2) қазақстандық қоғамда орын алған өзекті мәселелі жағдайларды талдау мен көпшілік алдында талқылау арқылы білім алушылардың позитивті, сыни ойлауын, жүйелі талдау дағдыларын, өз көзқарастарын, нақты мәселелерді шешу жолдары мен тетіктерін табу, дәлелдеме жасау өнерін қалыптастыру, парламенттік мәдениет элементтерін дамыту;

3) білім алушылардың демократиялық қоғамдағы азаматтық көзқарастары мен өмір сүру дағдыларын қалыптастыру, отансүйгіштік сезімін тәрбиелеу, туған өлкенің, елдің мәселелерін талқылау және шешудегі жауапкершілік, қатысушылық сезімін қалыптастыру;

4) педагогтерді балалар мен жастарды өзекті қоғамдық саяси тақырыптарды талқылауға тарту, азаматтық көзқарастарын дамыту және конструктивті диалог пен пікірталасты жүргізу мәдениетін қалыптастыру жұмыстарын жандандыру;

1.5. Оқушылар арасындағы республикалық пікірсайыс турнирінің облыстық кезеңін Шығыс Қазақстан облысының білім басқармасының «Дарындылық пен қосымша білім беруді дамытудың Шығыс Қазақстан ғылыми-әдістемелік «Дарын» орталығы» (бұдан әрі – ШҚ ДпҚББДҒӘ «Дарын» орталығы) **күндізгі (офлайн) форматта** өткізеді.

1.6. ШҚ ДпҚББДҒӘ «Дарын» орталығы ұйымдастыру комитетінің және төрешілер құрамын қалыптастырады, Турнирді өткізеді және қорытындысын шығарады.

2. Турнир кезеңдерін өткізу уақыты мен орны

2.1. Турнир **2025 жылғы 04 қазанда Өскемен қаласында** өткізіледі.

2.2. Аудандық, қалалық білім бөлімдері басшыларының, облыстық дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп директорларының қолы қойылған байқауға қатысу туралы өтінім **2025 жылдың 26 қыркүйегіне дейін konkurs.vko@mail.ru** электрондық поштасына қабылданады.

3. Турнирге қатысушылар

3.1. Турнир екі кезеңде өткізіледі:

1) бірінші кезең – мектепшілік Турнир

2) екінші кезең – аудандық (қалалық):

3) үшінші кезең – облыстық кезең.

3.2. Турнирдің іріктеу кезеңдерін өткізу уақыты мен орны мектеп директорларының, аудандық (қалалық) білім бөлімдері басшыларының, облыстық дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп директорларының бұйрықтарымен реттеледі.

3.3. Мектепшілік турнирдің жеңімпаз командалары аудандық (қалалық) турнирлерге қатысады. Облыстық турнирлерге аудандық (қалалық) турнирлердің жеңімпаздары – жалпы орта білім беру ұйымдарының **9-11 сынып оқушылары қатысады.**

3.4. Турнирге әр ауданнан (қаладан), облыстық дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектептерден – **9 оқушы: қазақ тілінде – 3 адам; орыс тілінде – 3 адам; ағылшын тілінде – 3 адам.**

3.5. Команданың әрбір қатысушысы іс-шара өтетін жерге барар жолда, оны өткізу кезінде және тұрғылықты жеріне қайтар жолда өз заттарының сақталуына жауапты болады.

3.6. Турнир өтетін жерге барар жолда, іс-шараны өткізу кезінде және тұратын жеріне қайтар жолда білім алушылардың өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігі үшін жауапкершілік топ жетекшісіне жүктеледі.

3.7. Топ жетекшісінде келесі құжаттар болуы керек:

1) білім алушыларды Турнирге қатысуға жіберу және топ жетекшісіне жауапкершілік жүктеу туралы білім бөлімі басшысы, облыстық дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп директорлары бұйрығының көшірмесі;

2) Турнирге қатысуға берілген өтінімі.

4. Турнирді өткізу тәртібі

4.1. Турнирдің аудандық (қалалық) кезеңдерін өткізу жөніндегі ұйымдастыру комитеттері осы Ережеге сәйкес турнирлерді өткізу шарттары мен тәртібін дербес айқындайды.

4.2. 9-10-сыныптардың білім алушылары үшін Турнир кезеңдері дүниежүзілік мектеп форматы (WSDC) (қысқартылған түрде) бойынша өткізіледі (2-қосымша).

4.3. Турнир екі айналымда өткізіледі. Бірінші айналым – іріктеу раундтары. Екінші айналым – негізгі ойындар: ширек финал, жартылай финал және финал.

Іріктеу ойындары 4 раундтан құралады. Әр раундқа бір қарар беріледі. Іріктеу ойындарында қарсылас командалар tabbucat арнайы бағдарламасы бойынша іріктеледі.

Іріктеу ойындарының төртінші раунды аяқталғаннан кейін негізгі ойындарға дайындық жүргізіледі. Ол үшін әр команданың төрт раундтағы нәтижелері жазылады, ұпайлардың жалпы саны есептеледі және оларды қосу арқылы пікірталасқа қатысушылардың әрқайсының дәрежелері анықталады. Жалпы нәтижесі жиынтық ведомосіне енгізіледі. Іріктеу ойындарының нәтижелері жарияланғаннан кейін ширек финалға шыққан командалар анықталады. Ширек финалға әр тіл тобы бойынша іріктеу кезеңінің жеңімпаздары шығады.

Ширек Финалда командаларға бір қарар беріледі. Ширек финалдың қорытындысы бойынша жартылай финалға әр тіл тобы бойынша жеңімпаз командалар шығады. Жартылай финалдың жеңімпаздары финалда кездеседі.

4.4. Командалардың тақ саны келген жағдайда, жеребе бойынша бір команда «демалады». Өткізілген раунд үшін демалған команда командалық балл мен орташа спикерлік балды автоматты түрде алады.

4.5. Төрешілікті пікірсайыс клубтарының тәжірибелі дебатерлері арасынан төрешілер алқасы жүзеге асырады. Төрешілер алқасы турнирдің бас төрешісін сайлайды. Турнир бас төрешісінің пікірсайыс нәтижелеріне қатысты шешімі қалған төрешілердің нәтижелерімен бірдей ескеріледі. Турнир кестесін Бас төреші жасайды.

4.6. Турнирдің Бас төрешісінің қарауы бойынша әр раунд үшін төрешілер алқасы бір немесе үш адамнан құрылады.

Олардың біреуі бас төреші болып анықталады, ол Ережеге сәйкес пікірсайысқа қатысушыларды сахнаға шақырады, наразылық туралы мәлімдемелерді қарайды, спикерлерді өз орындарын алуға шақырады және бір тайм-киперді анықтайды. Тайм-кипер дебатқа қатысушылардың сөз сөйлеуге бөлінген уақытты қалай қолданатынын қадағалайды.

4.7. Тайм-кипердің міндеттері:

презентациялық немесе конструктивті сөйлеудің бірінші минуты өткеннен кейін және оның аяқталуына бір минут қалғанда үстелді ұрып тоқтату, тиісінше сөйлеушіге сұрақтар қою немесе түсініктемелер беру мүмкіндігінің пайда болуы/жоғалуы туралы сигнал беру;

сөз сөйлеушілерге олардың қанша минут сөйлеп тұрғанын/сөйлеуге қанша уақыт қалғанын (саусақпен немесе белгімен) көрсетеді. Бұл мәселелер туралы ойынды бастамас бұрын пікірсайысшылардың өздерімен келіскен дұрыс;

үстелді екі рет ұру арқылы сөз сөйлеуші қатысушының сөзіне бөлінген уақыт өткені туралы белгі береді;

егер қатысушы уақыт лимитінен 30 секундтан асып кетсе, төрешіге хабарлайды. Төреші оның репликаларын жазуды тоқтатады және сөйлеушіні сөзін аяқтауға және өз орнына орналасуына шақырады;

әрбір сөз сөйлеу аяқталғаннан кейін төрешілерге жаңа ғана сөз сөйлеген пікірсайысшының сөзіне бөлінген уақыт лимитінен қаншалықты минут асып кеткенін / толық пайдаланылмағанын хабарлайды.

4.8. Бас төреші раундтың 15 минуттан кейін басталатынын хабарлайды. Барлығы тақтаға қарап отырады. Экранда раундтың қарары көрсетіледі. Хабарландырудан кейін ойыншылар қарарды түсініп, істі ойластырып, жақсы дәлелдер дайындауы керек, басқа командалар не айтатынын болжап, бәрін біртұтас етіп біріктіруі керек.

4.9. Ойыншылар үшін ақпараттың жалғыз көзі – серіктесі және өздерімен бірге әкелген кез-келген жазбаша материалдар. Ойын барысында интернеттен ақпарат іздеуге және жалпы электронды құрылғыларды пайдалануға рұқсат берілмейді.

4.10. Турнир кезінде әр төреші балл мен түсініктемелерді төрешінің парағына енгізеді (*3-қосымша*). Төреші раундтың жалғыз және өкілетті төрешісі және оның шешімі түпкілікті болып табылады.

Егер турнирде төрешілер алқасы 3 төрешіден құралса, бұл жағдайда олар өз шешімдерін 15 минут ішінде бір-бірімен талқылайды, ал төрешілердің көпшілігі дауыс берген командаға жеңіс беріледі.

4.11. Пікірсайыстар аяқталғаннан кейін төрешілер пікірсайыстарға жалпы баға береді, қабылданған шешімді түсіндіреді және жақсарту қажет болатын сәттерді көрсетеді.

4.12. Төрешілік өлшемдері:

- 1) өзектілігі;
- 2) дәлелденуі;

3) маңыздылығы;

4) шынайылығы.

4.13. Жеңімпаздар командалық және жеке спикерлік сынақтарда анықталады. Жеке раундта жеңіске жеткені үшін команда 1 ұпай, жеңілгені үшін – 0 ұпай алады.

Спикерлік баяндамалар 1-ден 30-ға дейін бағаланады.

Балл саны бойынша әр жас санатындағы тілдік топтар бойынша турнирдің үздік спикері анықталады.

4.14. Турнирді ұйымдастырушылар кабинеттерге барып, ойын барысын бақылайды. Әр тур аяқталғаннан кейін бас төреші командаларды келесі турға бөледі, қарарларды жариялайды және қатысушыларды бір кабинеттен екіншісіне ауыстырады.

4.15. Төрешілердің шешімі жарияланғаннан кейін командалар келесі ойындарда ескерілетін пікірлерін қалдыра алады.

5. Қатысушыларды марапаттау

5.1. Турнир қорытындысы бойынша төрешілер алқасы жеңімпаздарды анықтайды. Жеңімпаздар I, II, III дәрежелі дипломдармен марапатталады. Турнир қатысушыларына сертификаттар беріледі.

Сонымен қатар, «Үздік спикер», «Үздік оратор», «Дебаттық креатив», «Ең сенімді ойыншы», «Ең білімді ойыншы», «Ең тапқыр ойыншы», «Ең мақсаты айқын ойыншы» номинациялары бойынша турнирдің үздік қатысушылары дипломдармен марапатталады.

6. Турнирді қаржыландыру

6.1. Конкурсты қаржыландыруды ШҚ ДпҚББДҒӘ «Дарын» орталығы бекітілген сметаға сәйкес жүзеге асырады.

6.2. Турнирге қатысушылардың іс-шара өткізілетін жерге бару және кері қайту жол ақысы, жолдағы тамақтануы жіберуші тараптың есебінен төленеді.

Топ жетекшісінің іссапар шығыстары – жіберуші тараптың есебінен.

Анықтама телефоны: 8(7232) 75-26-91.

Ережеге 1-қосымша

**Оқушылар арасындағы республикалық пікірсайыс турнирінің
облыстық кезеңіне қатысу туралы өтінім**

№ р/с	Қатысушы-ның аты-жөні туу туралы куәлік немесе жеке куәлік бойынша (толық)	Қатысу- шының туған күні	Білім беру ұйымы, сыныбы	Команда аталуы	Лига тілі	Тұратын мекен-жайы (аудан (қала), ауыл, көше, үй, пәтер номері, телефоны)	Жаттықтыруш ының аты- жөні жеке куәлік бойынша (толық), телефоны
1	2	3	4	5	6	7	8

Топ жетекшісінің А.Ж.Т. (толық), телефоны: _____ .

Дүниежүзілік мектеп форматы (WSDC)

Дүниежүзілік мектеп форматы – екі команда (пропозиция және оппозиция) қорғайтын позицияны қабылдауға төрешіні сендіруге тырысатын формат.

Осы форматқа сәйкес әр команда 3 спикерден құралады.

Дайындық кезінде командалар сырттан көмек ала алмайды, басқа спикерлермен, командалармен, жетекшілерімен, жаттықтырушылармен және т.б. сөйлесе / кеңесе, Интернетті пайдалана алмайды.

Командалар тек басып шығарылған материалдарды пайдалана алады.

Ойынға әр командадан 3 спикер қатысады, команда төрешіге спикерлердің ойын алдында сөйлеу тәртібі туралы хабарлауы керек. Ойын басталғаннан кейін командалар спикерлердің сөйлеу тәртібін өзгертуге құқығы жоқ.

Команда қорытындылаушы спикерін анықтауы тиіс. Үшінші спикер қорытындылаушы спикер бола алмайды, тек бірінші немесе екінші спикер ойынды қорытындылайды.

Спикерлердің сөз сөйлеу тәртібі:

- 1) үкімет командасының бірінші спикері;
- 2) оппозиция командасының бірінші спикері;
- 3) үкімет командасының екінші спикері;
- 4) оппозиция командасының екінші спикері;
- 5) үкімет командасының үшінші спикері;
- 6) оппозицияның үшінші спикері;
- 7) оппозиция командасының командасының қорытындылаушы спикері;
- 8) үкімет командасының қорытындылаушы спикері.

Командалардың негізгі функциясы

Пропозиция / Үкімет:

Қарарды нақты және әділ тұжырымдауы керек (сонымен қатар қажет болған жағдайда модель/механизм беру керек);

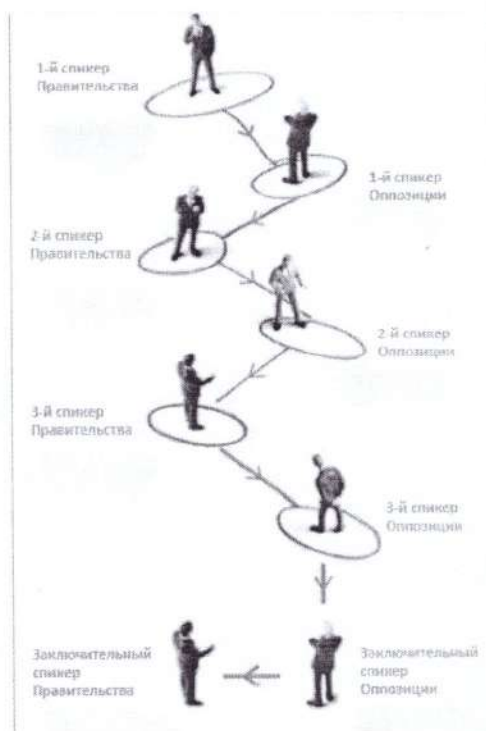
қазіргі қалыптасқан мәселелерді (Status Quo) сипаттап, анықтауы керек, сонымен қатар мәселелерді шешуге бағытталған конструктивті дәлелдер ұсынуы керек.

Оппозиция:

қарарға қарсы тұру керек;

өзінің кейсін тек Үкіметтің дәлелдерін жоққа шығару негізінде бере алады;

өзінің конструктивті дәлелін ұсына алады;

қарсы модельді ұсына алады және ресурстардың бірдей мөлшерін талап етеді.

Спикерлердің негізгі функциялары:

Үкіметтің / Пропозицияның бірінші спикері (5 минут) міндетті:

қарарға анықтама беру, сондай-ақ қажет болған жағдайда модель енгізу; пікірсайыс фреймингін анықтау және үкімет жағы не қорғайтынын көрсету; конструктивті материал жасау.

Оппозицияның бірінші спикері (5 минут) міндетті:

қажет болса, дефиницияға қарсылық айту (ескерту: анықтамаға тек төтенше жағдайларда ғана қарсы шығуға болады);

оппозицияның позициясын белгілеу (оппозиция нені қорғайды), қажет болған жағдайда контр-модель келтіру;

үкіметтің дәлелін жоққа шығару;

конструктивті материал енгізу.

Үкімет / Пропозиция және оппозицияның екінші спикерлері (5 минут) міндетті:

оппозицияның дәлелдерін жоққа шығару;

бірінші спикер ұсынған дәлелдерді қорғау;

жаңа конструктивті материал беру және өз позициясының кейсін кеңейту.

Үкімет / Пропозиция және оппозицияның үшінші спикері (5 минут) міндетті:

пікірталастардағы негізгі дауласу нүктелерін ұсынады (командалар не туралы дауласқан?);

олар өз кейсін дәлелдеуді, теріске шығаруды, өздерінің жеңіске жету себебін көрсету үшін дәлелдерді салыстыруды ұсынады;

үшінші спикер жаңа конструктивті дәлелдер енгізбеуі керек.

Қорытынды сөздер (3 минут):

қорытынды сөздерді команданың тек бірінші немесе екінші спикері ұсына алады;

қорытынды сөз – бұл командалар пікірталасты жеңу себебін түсіндіретін «бір жақты төрешілік»;

екі команданы салыстыра отырып, сонымен қатар бұл пікірталасты өз командасының жеңу себебін спикердің түсіндіруін қамтитын пікірталасқа толық шолу.

WSDC форматының негіздері.

Резолюция: пікірталас раундының тақырыбы. Үкімет / пропозиция тақырыпты қолдайды / келіседі, ал Оппозиция тақырыпты жоққа шығаруы / қолдамауы керек.

Ақпараттық таныстырылым: кейбір жағдайларда ақпараттық таныстырылым қарардағы кейбір ойларды түсіндіреді. Ақпараттық таныстырылымда көрсетілгендердің барлығын турдағы шынайы ақпарат деп қабылдау керек, сондықтан командалар ақпараттық хабарламаның мазмұнымен дауласуға құқылы емес.

Нақтылау: қарар жарияланғаннан кейін қатысушылар Бас төрешіден нақтылауды сұрауға құқылы. Жаттықтырушылар, қамқоршылар және ата-аналар емес, қатысушылардың өздері нақтылау сұрақтарын қоя алады.

Үкімет пікірталастың маңыздылығын анықтауы керек:

- а) командалар қарардағы сөздердің мағынасын бұрмаламауы тиіс;
- б) қарар ауқымы тар ашылмауы керек;
- в) командалар қарардағы іс-әрекеттің орны мен уақытын анықтамауы тиіс.

WSDC форматының негіздері: POI.

POI – қарсыластардан қысқаша түсініктеме / теріске шығару / сұрақ.

POI спикерге қойылады және сұраққа тек спикер жауап бере алады.

POI қай уақытта ұсынылады:

- 1) 1-ші және 7-ші минут аралығында;
- 2) дебаттың тек конструктивті бөлігінде (қорытынды сөздердегі POI рұқсат етілмейді).

Сөз сөйлеуші Спикер POI қабылдаудан бас тартуы мүмкін, бірақ әр спикерге 2 POI немесе кем дегенде бір POI алуға кеңес беріледі.

Егер спикер POI қабылдаудан бас тартса, келесі POI-ды 15 секундтан кейін ғана ұсынуға болады.

POI ұзақтығы – 15 секунд.

Төрешілік.

Төреші – бейтарап, адал, объективті, жалпы орта білімі бар, пікірсайыс технологияларын меңгерген адам. Төрешілерге шешім шығаруға 7 минут, басқа төрешілермен талқылауға 10 минут және ойыншыларға өз шешімін түсіндіруге 10 минут беріледі.

Бағалау өлшемдері:

берілген дәлелдердің сапасы (мазмұны);

айқындық, шыншылдық, сөйлеу стилі;

стратегия (дәлелдерге басымдық беру, қарарды түсіндіру).

Төрешілік үдерісі:

пікірсайыс барысында ойыншылар сөзін жазып алу;

маңызды клэштерді (ойларды) анықтау және саралау;

жеңімпаз және жеңілген команданы анықтау;

әр ойыншыға спикерлік балл қою;

беллот тапсыру;

ойыншыларға фидбэкті (шешімді) түсіндіру;

кажет болса, әр ойыншыға фидбэкті (шешімді) жеке түсіндіру.

Спикерлік ұпайлар. Спикерлік ұпайлар 1-3 спикерлерге төмендегі кесте бойынша қойылады. Сарапшылардың ұпайлары екіге бөлінеді.

Стандарт	Жалпы (/100)	Стиль (/40)	Мазмұны (/40)	Стратегия (/20)
Мінсіз	80	32	32	16
Үздік	76-79	31	31	15-16
Өте жақсы	74-75	30	30	15
Жақсы	71-73	29	29	14-15
Орташа	70	28	28	14
Орташадан төмен	67-69	27	27	13-14
Әлсіз	65-66	26	26	13

Өте әлсіз	61-64	25	25	12-13
Жақсартулар қажет	60	24	24	12

Ережеге 3-қосымша

ТӨРЕШІ ПАРАҒЫ

Раунд № _____ Аудитория _____ Уақыт: _____

Қарар: БП _____

_____ Фракция _____

Үкімет

Оппозиция

	Т.А.Ө	Балы		Т.Ө.Ж.	Балы
ҮЛ	_____	_____	ОЛ	_____	_____
ҮС	_____	_____	ОС	_____	_____

Үкімет: жеке пікірлер	Оппозиция: жеке пікірлер

Негіздемелер:

- _____
- _____

Фракция жеңімпазы: фракция _____

үкімет/оппозиция

Төрешінің АЖТ, қолы _____

ФЛОУШИТ

Премьер-Министр	Оппозиция лидері	Үкімет спикері	Оппозиция спикері	Оппозиция лидері
				Үкімет лидері